

Tür: Araştırma Makalesi

Kabul Tarihi: 29 Nisan 2024

Gönderim Tarihi: 16 Mart 2024

Yayımlanma Tarihi: 25 Haziran 2024

Atıf Künyesi: Başbozkurt, Hilal (2024), "Mehmet Çınarlı'nın Şiirlerinde İzlekler"
International Journal of Turkish Academic Studies (TURAS), C. 5, S. 1, s. 132- 147.

"MEHMET ÇINARLI'NIN ŞİİRLERİNDE İZLEKLER"

Hilal BAŞBOZKURT¹

 10.54566/turas.1454120

ÖZ

Mehmet Çınarlı, 1925 yılında Ermenek'te doğmuş ve yaşamının sonuna kadar etkileyici bir sanat ve edebiyat yolculuğu sürdürmüştür. Çok küçük yaşta ailesinin yanından, Ermenek'ten, eğitimi için ayrılmak zorunda kalmıştır. Tüm bu serüvenine şiirleri eşlik etmiştir. 17 Ağustos 1999'da aramızdan ayrılan Çınarlı, 1950'den 1980'e kadar Hisar Dergisi'nin yöneticiliğini ve başyazarlığını üstlenmiştir. Sanata ve şiire duyduğu bağlılık, genç yaşlarda ortaya çıkmış, ilk şiirini 1943'te henüz öğrenci iken kaleme almıştır. Bu dönemde hece ölçüsüyle yazdığı şiirleri de bulunmaktadır.

Hisar Dergisi'nin liderliğini üstlenen Çınarlı, dönemin Hisar Topluluğu'nun oluşumuna da öncülük etmiştir. Hisarcılar, Garipçiler'e tepki olarak doğmuş ve Batı özentiliğine karşı durmuşlardır. Mehmet Çınarlı, bu direnişi en etkili şekilde temsil eden şairlerden biridir; geleneksel değerlere bağlı kalarak şiirlerini oluşturmuştur. Çoğu eserini aruz ölçüsüyle yazmış olan Çınarlı, şiirlerinin herkes tarafından anlaşılmasını hedefleyerek sade ve açık

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, e-posta: hilalbasbozkurt@gmail.com, ORCID 0009-0002-3839-5602

bir dil kullanmıştır.

Mehmet Çınarlı'nın şiirlerinde aşk, gurbet, tabiat, hüzn-karamsarlık, mutluluk-sevinç ve çocuk-aile temaları öne çıkmaktadır. Eserleri, açık, anlaşılır ve yalın bir dilde kaleme alınmıştır. Bu çalışmanın amacı ise, şairin sıkça işlediği temaları sınıflandırarak örneklerle ortaya koymaktır. Çınarlı'nın daha önce ele alınmamış şiirlerini inceleyerek bu temaları detaylandırmak, örneklerle desteklemek hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Çınarlı, Hisar, Şiir, Tema, Edebiyat.

“THEMES IN MEHMET ÇINARLI'S POEMS”

ABSTRACT

Mehmet Çınarlı was born in Ermenek in 1925 and continued an impactful journey in art and literature until the end of his life. At a very young age, he had to leave his family and Ermenek for his education, and his poetry accompanied him throughout this adventure. Çınarlı passed away on August 17, 1999, having served as the editor-in-chief and chief writer of Hisar Magazine from 1950 to 1980. His dedication to art and poetry emerged at a young age, and he penned his first poem in 1943 while still a student, including poems written in syllabic meter during this period.

Assuming the leadership of Hisar Magazine, Çınarlı also played a pioneering role in the formation of the Hisar Community of that era. Hisarcılar emerged as a reaction to the Garipçiler and opposed Western imitation. Mehmet Çınarlı is one of the most effective representatives of this resistance, creating his poems by adhering to traditional values. Writing most of his works in aruz meter, Çınarlı aimed for everyone understanding by employing a simple and clear language in his poetry.

In Çınarlı's poetry, themes of love, exile, nature, melancholy-optimism, happiness-joy and family-children stand out. His works are written in a clear and straightforward language. The purpose of this study is to classify the themes frequently addressed by the poet, elucidating them with examples. The goal is to examine Çınarlı's previously unexplored poems to detail these themes and support them with examples.

Keywords: Mehmet Çınarlı, Hisar, poetry, theme, literature.

GİRİŞ

Mehmet Çınarlı 1925 yılında, o dönem Konya'ya, günümüzde Karaman'a bağlı olan Ermenek'te doğmuştur. İlkokulu Ermenek'te, ortaokulu Konya'da, liseyi ise Antalya'da

okumuştur. 1948 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesini bitiren Çınarlı'nın şiirle tanışıklığı 1943 yılında başlamıştır. Pek çok gazete ve dergilerde şiirleri yayımlanan Mehmet Çınarlı, 1950 yılından 1980 yılının sonuna kadar Ankara'da çıkarılan Hisar Dergisi'nin kurucularından ve yöneticilerinden biri olarak sanat hayatına devam etmiştir.

Hisar Topluluğu, Garip akımına karşı bir duruş sergileyerek, Türk şiirinin geleneksel köklerine bağlı kalınarak da yenilenebileceğini vurgulamıştır. Bu topluluk, özellikle "Yeni Edebiyat" döneminin hazırlık sürecinde önemli bir yer edinmiştir. Topluluğun amacı, geleneksel unsurları modern bir bakış açısıyla birleştirmektir. Hisar Topluluğu için kuşkusuz ki en önemli isimlerden biri Mehmet Çınarlı'dır. Sadık Tural'ın da dediği gibi "Tevfik Fikret'in Servet-i Fünûn Topluluğu içindeki yeri ve derginin topluluk hâline gelmesindeki rolü ne ise, Çınarlı'nın Hisar içindeki yeri ve rolü odur." (Tural, 1985). Mehmet Çınarlı'nın, Hisar Dergi denildiğinde direkt akla gelişini Yahya Akengin, Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi'nde yazdığı yazıda şu şekilde belirtir: "Hisar dergisinin kurucularından olup yönetimini de üstlenen Mehmet Çınarlı'ya bazen Mehmet Hisarlı da denilmesi ne tanık olanlardan biri de bu satırların yazarıdır." (Akengin, 2024).

"Yeni Edebiyat" hazırlık döneminde aruz ölçüsüyle yazılan şiirlerin azlığına rağmen, Mehmet Çınarlı'nın bu geleneği devam ettirmesi, edebiyatımızın evrimi açısından önemlidir. Çınarlı, aruzu kullanarak geleneksel ölçüleri modern anlatım teknikleriyle birleştirmiş ve bu sayede Türk şiirine yeni bir soluk getirmiş, geleneksel şiirin örneklerini günümüze taşımıştır.

"Mehmet Çınarlı'nın ilk şiirlerinden itibaren hayatının kronolojik gelişimine paralel olarak ömrünün her evresini dile getiren mısraları şiirlerinde görülmektedir." (Özer, 2002, s. 154). Mehmet Çınarlı'nın şiirlerinde gurbet duygusu, aşk, tabiat, hüznün ve karamsarlık, aile ve çocuk, mutluluk ve sevinç gibi temalar öne çıkar. Onun şiirlerinde, ferdi duygular ön planda olsa da sosyal temaları işlediği de görülür. Sosyal konuları işlediği şiirlerinde kimi zaman tenkitlerde de bulunur.

Çınarlı'nın eserleri, genel olarak klasik bir yapıya sahiptir, bu da onun estetik anlayışının izlerini taşır. Yapı bakımından tamamen klasik özellik taşıyorsa da büyük ölçüde bu tarzı yansıtır.

"Mehmet Çınarlı, son devir Türk şiirinde aruz vezni büyük ustalıkla kullanan şairlerden biridir. Fakat onun ustalığı sadece aruza hâkim olmasında değil, kullandığı dilin yalınlığı ile kendisine has bir söyleyişe ulaşmasındadır" (Kaplan, 2018: 534). Mehmet Çınarlı, divan edebiyatına bağlılığını vurgularken, halkın konuştuğu dilden farklı bir dil kullanılmasına karşı çıkarak kendine özgü bir duruş sergilemiştir. Çınarlı'nın şiirlerinde büyük tutkular veya saplanmış bir ideoloji bulunmaz; tam aksine, hayatın çeşitli safhaları, umutlar, sevinçler, ayrılıklar, kırgınlıklar gibi evrensel insan duygularını işler. İnsan,

toplum ve tabiat gibi somut varlıklar, Çınarlı'nın şiirlerinde öne çıkan temalar arasında yer alır. “Her tema, insan ve insanlığın bir yönünü, bir özelliğini dile getiren soyut bir kavramdır. Ancak ele alındığı ve işlendiği metinde bu soyut kavram, kullanıldığı bağlamda somutlaşır” (Aktaş, 2009: 31).

Çınarlı'nın eserlerinde belirgin bir şekilde öne çıkan duygulardan biri de özlem hissidir. Şairin eserleri, her yaş döneminin şiirini kaleme almaya çalışarak ömrünün kronolojik gelişim çizgisine uygun bir şekilde evrilmiştir.

1. Mehmet Çınarlı'nın Şiirlerinde Gurbet

Mehmet Çınarlı, gurbette büyümüş bir şair olarak, gurbet duygusunu erken yaşta deneyimlemiştir. Henüz 12 yaşındayken ortaokul eğitimi için Ermenek'ten ailesinin yanından ayrılmıştır. Bu ayrılık, genç yaşta gelen gurbet duygusunu zihnine kazımış ve onun şiirsel ifadesinde önemli bir tema haline gelmiştir. 1940 yılında lise eğitimine devam etmek amacıyla Antalya'ya giden Çınarlı, ardından 1943 yılında üniversite eğitimi için Ankara'ya yönelmiş ve yaşamının geri kalanını başkentte geçirmiştir.

Lise eğitimi için Antalya'da bulunduğu yıllara ithafen *Kışlar Geçirirdik* şiirini kaleme almıştır. Çınarlı, o yıllarda hissettiği yalnızlığı ve denizde bulduğu tesellişi şiirinde şu mısralarla işlemiştir;

“Orda sayılmazdık pek kimsesiz:

Köpüklü dalgalar dostumuzdu,

Beyaz çağlayanlar sevgilimiz!

Teselli bulmağa yeterdi bu...” (Çınarlı, 1958).

1943 yılında Antalya'dan ayrılan şair, lise yıllarını geçirdiği şehre ve o şehrin denizine de özlem duymuş ve bu özlemi *Piknikte* şiirinin mısralarına yansıtmıştır;

“Soyunup dökünüp girmişler

Deniz diyerek bu kirlî suya

Nerede o mavi hareler?

Nerede Amasra, Antalya?” (Çınarlı, 1969).

İlk şiir denemelerini, 1930 yılında yatılı olarak öğrenim gördüğü ortaokul döneminde kaleme almış olan Çınarlı, bu dönemdeki şiirlerinde belirgin bir şekilde gurbet duygusunu işlemiştir. Zaman içinde, şairin eserlerinde beliren gurbet temaları, onun duygularını yoğun bir şekilde ifade ettiği ve derin anlatımını şekillendirdiği temel unsurlar haline gelmiştir. Gurbetin içerdiği yalnızlık ve özlem gibi unsurlar, Mehmet Çınarlı'nın edebi kimliğinin vazgeçilmez bir parçasını oluşturmaktadır.

“Sorma, eski tadı yok dalların, yaprakların;

Altında ilkbaharım yabancı bayrakların.

Önümden gelip geçen insan değil makine

Nerede sıcaklığı o bizim sokakların?" (Çınarlı, 1969).

Mehmet Çınarlı'nın *Sorma* adlı şiirinin bu dört dizesi, şairin gurbet duygusunu yoğun bir şekilde dile getiren etkileyici bir örnektir. Şair, doğal güzelliklerin ve mevsimlerin eski tadını bulamamanın yanı sıra, ilkbaharın altında dalgalanan bayrakların yabancılığını vurgular. Bu ifadeler, şairin içsel hüznün ve özlemle yüklü duygularını okuyucuya aktarır.

"Önümden gelip geçen insan değil makine" dizesinde, insan ilişkilerindeki samimiyetin yitirildiği, duygusal bağların yerini soğuk ve mekanik bir atmosferin aldığı bir tablo çizilir. "Nerede sıcaklığı o bizim sokakların?" sorusu ise, şairin özlediği sıcaklık, aidiyet ve tanıdık sokak manzaralarına olan özlemini dile getirir.

Mehmet Çınarlı, Erdek'te doğmuş ve 12 yaşına kadar burada büyümüştür. Buradan ayrıldığında ise Erdek'e büyük bir özlem duymuş ve bu gurbet duygusunu şiirlerine yansıtmıştır. Bu özlemi yansıttığı şiirlerinden biri olan *Değişmedi* şiirinde şair, "yeşiller diyarı" olarak bahsettiği Erdek'ten habersiz olduğunu şu mısralarla okuyucuya yansıtır;

"Çok var ki görmedim o yerin ilkbaharını,

Bilmem ne renk açılmada şeftali, ayvalar;

Dilber mi nar çiçekleri ayrıldığım kadar;

Sisler mi kaplamış o yeşiller diyarını?..." (Çınarlı, 1958).

Yine Erdek'e duyduğu özlemi dile getirdiği şiirlerinden biri *Uzakta Kaldı*'dir. Bu şiirinde, Mehmet Çınarlı, doğaya, özellikle de Erdek'e duyduğu hasreti ve bu hasretin içinde yaşadığı melankoliyi yalın ve etkileyici bir dille ifade eder;

"Uzakta kaldı Erdek'in güneşi;

Penceremden el eden zakkumlar;

Yakılıp seyredilen kamp ateşi;

Uzakta kaldı denizler, kumlar." (Çınarlı, 1969).

Erdek'te doğup büyüyen Çınarlı, şehir hayatından hoşlanmamakta ve soğuk, duygusuz bir atmosfere sahip olduğunu düşünmektedir. *Uzaktaki Şehir* şiirinde "İçimde canlanıp gelen baharı/ Bu soğuk caddelerde mahvetti." (Çınarlı, 1958) mısralarıyla bu "soğuk caddeler" in içsel mutluluğu yani içinde canlanan o "baharı" yok ettiğini aktarır. Şair, aynı zamanda doğduğu yerdeki sıcaklıkla, şehir hayatında karşılaştığı soğukluğun zıtlığını şiirde gözler önüne serer.

Mehmet Çınarlı'nın gurbet temalı şiirleri, sadece coğrafi bir uzaklığı değil, aynı zamanda içsel bir yolculuğu ve duygusal bir zenginliği de içinde barındırır. Bu temalar, şairin yaşadığı çevre ile içsel dünyası arasındaki çatışmayı ve dengeyi anlamamıza olanak tanır. Çınarlı'nın gurbetle yoğrulmuş şiirleri, okuyucuya hem memleketin sıcaklığını hem de gurbetin soğukluğunu hissettirir.

2. Mehmet Çınarlı'nın Şiirlerinde Aşk

Çınarlı'nın Türk edebiyatının evrimindeki önemli rolü, Hisar Topluluğu'nun liderliğiyle özdeşleşir. Hisarcılar, Divan edebiyatının izlerini tamamen terk etmeden, yeni bir şiir anlayışının inşa edilebileceğini ve edebiyat geleneğine bağlı kalmanın önemini vurgulayan bir duruş sergiler. Çınarlı, bu topluluğun lideri olarak, geleneksel Divan edebiyatını modern bir bakış açısıyla harmanlayarak, Türk şiirinin kendine özgü bir kimlik kazanmasına katkıda bulunmuştur.

Hisar Topluluğu'nun başkanlığını üstlenen Çınarlı, geleneksel ve modern unsurları birleştirerek Türk şiirine taze bir soluk getirmiştir. Hisarcılar, Divan edebiyatının derinliklerinden ilham alarak, aşk temalı şiirlerinde geleneksel sevgilinin portresini, modern duygusal derinliklerle özgün bir biçimde birleştirmişlerdir.

"O ince elleri bir ben severim,

Siz tutup okşamışsınız ne çıkar?

Sizin vücudunuzda ürperiş yâr,

Onu ruhum gibi ben hissedirim." (Çınarlı, 1958).

Çınarlı'nın "O ince elleri bir ben severim..." mısralarını işlediği *Ben Şarkı Söylerim Yine* adlı şiiri, aşkın zarafetini ve derinliğini işlerken Divan edebiyatının estetik zenginliklerini günümüz duygularıyla buluşturan bir örnektir. Şair, sevgilisinin ellerini anlatarak geleneksel Divan edebiyatının inceliklerini başarıyla yansıtır. Bu tasvir, sadece fiziksel bir özellik değil, aynı zamanda ruhsal bir bağlam içinde ifade edilen bir aşkı temsil eder.

Çınarlı'nın aşk temalı şiirleri, Divan edebiyatının zarif ve klasik aşk anlayışını günümüz duygularıyla başarıyla harmanlayarak dikkat çeker. Şair, sevgilisinin tasvirini çizerken, geleneksel Divan edebiyatının inceliklerini ve nazım biçimlerini kullanarak, okuyucularına derin bir duygusal deneyim sunar. Bu, onun edebi tarzının zengin, duygularla dolu ve çok katmanlı bir yapıya sahip olduğunu gösterir. Çınarlı'nın aşkı işleyişi, Divan edebiyatının estetik değerleriyle günümüzün duygu yoğunluğunu ustaca birleştirerek Türk şiirine özgün bir dokunuş katmıştır.

"Bu güzel yerde duyduğum zevkin

Sensiz eksik kalıyor her çeşidi.

Ne deniz, kum; ne de bir gölge serin;

Beni mes'ud edecek bir sensin." (Çınarlı, 1958)

mısralarına yer verdiği *Bu Güzel Yerde* şiirinde Çınarlı, çevresindeki doğal güzellikleri, denizi, kumu ve gölgeyi, sevgilisi olmadan eksik hissettiğini vurgular. Doğadan ve âdeta hayattan aldığı zevk, sevgilisinin varlığıyla tamamlanır. Şair, doğa ile sevgilisi arasında bir karşılaştırma yaparak, içsel mutluluğunun gerçek kaynağını sevgilisinin varlığında bulur.

Şair, sevgilisi yanındayken birlikte tüm zorluklara göğüs gerebileceklerini *Yağmur* şiirinde şu mısralarla ifade eder; *"Göğsümde kenetlenince göğsün/ Sağnakları hiç umursamazdık."* (Çınarlı, 1969). Çınarlı'nın şiirlerinde aşk, sadece mutluluk ve sevinçle değil, aynı zamanda mutsuzluk ve ayrılıkla da iç içe geçmiş bir temadır. Şair, aşkın sadece güzellikleri değil, aynı zamanda onun içsel çatışmalarını, zorluklarını da yansıtmaktan çekinmez. Şiirlerinde işlediği aşk hikâyeleri, zaman zaman hüznü ayrılıklara, yitirilen sevgililere ve kırık kalplere dair gerçekçi anlatımlar içerir;

"Ben her sefer daha çok hüzünde,

Sen her defa biraz daha hissiz...

Rüzgârın değiştiği bir günde

Bilirim bitecekti hikâyemiz." (Çınarlı, 1958).

Ayrılık temasını işlediği aşk şiirlerinden biri olan *Bilirim* şiirinde şair, bu aşk "hikâye"sinin sonunun kaçınılmaz olduğunu ön görmektedir. Hüznün temasının da hâkim olduğu şiirde, âdeta aşkın yıpranarak yok oluşu betimlenmektedir.

"Etmişiz biz de batan günle vedâ

Bilmeden aşka ve hülyaya meğer" (Çınarlı, 1958).

Aşkı ve hülyayı birlikte işleyen şair, güneşin batarak vedası ile aşka ve hülyaya veda edişini benzetir. *"Yeşil Balkon"* şiiri, kaybolup elinden giden bir aşkın özlemine anlatan lirik bir eserdir. *Yeşil Balkon*, bu kaybolup elinden giden aşkın sembolü hâindedir. Çınarlı'nın aşkı, ayrılığı ve geçmişin verdiği hüznü dokunaklı ve etkileyici biçimde işlediği şiirlerinden biridir.

Çınarlı'nın aşkı zengin ve çeşitli bir perspektifle ele almasını yansıtarak, aşkın mutlulukla sınırlı olmadığını, aynı zamanda acı ve kayıpla da iç içe geçtiğini anlatır. Aşkın karmaşıklığını ve insan duygularındaki derinlikleri vurgulayan bu şiirler, şairin duygusallığını yansıtan önemli örneklerdir.

3. Mehmet Çınarlı'nın Şiirlerinde Tabiat

Mehmet Çınarlı, şiirlerinde doğanın güzellikleriyle yoğrulmuş, duygu yüklü bir atmosfer kurma konusundaki ustalığıyla bilinen önemli bir Türk şairidir. Şiirlerinde tabiat teması,

bazen tek başına, bazen de aşk veya özlem duyguları gibi diğer duygularla iç içe geçerek okuyuculara derin bir deneyim sunmaktadır. Doğanın canlılığı, Çınarlı'nın eserlerinde sadece görsel bir öge olmanın ötesinde, duyulara hitap eden bir yaşam kaynağına dönüşür. Yazarın pastoral şiire güzel örnekler verdiğini söylemek mümkündür. "Pastoral sözcüğü 'çobanlara ilişkin' demektir ve Türkçede bu anlamda râiyâne, rüstâi terimleri de kullanılmıştır" (Dilçin, 2019: 396).

"Sarı dallarda görüldükçe güneş

Biter mi hiç sevişmek arzusu?" (Çınarlı, 1974). Şairin *Sarı Dallarda Sonbahar Güneşi* adlı şiirinde, tabiat ve sevgi duygularının iç içe işlendiği görülür.

Hisar Topluluğu'nun amaçlarından birini benimseyen Çınarlı, şiirinde güzelliği hedef alarak kendi edebi yolculuğunu çizer. Şair, güzellik kavramını bir amacın ötesinde, adeta bir sanat eserine dönüşme hedefi olarak kabul eder. Sanat güzelliğine erişmek için sarf ettiği çaba, onun şiirinin temel dinamiklerinden biridir.

"Zehr oldu baharın ve yazın sunduğu sensiz

Gel bâri güzün son kadehinden içelim biz.

Kalmakta bu bağlar yine kuşsuz ve çemensiz

Mevsim bitiyor, zevk alalım, mest olalım gel!" (Çınarlı, 1958).

Güz Bitimi Şarkısı adlı eserinde de gördüğümüz gibi Çınarlı'nın şiir evreninde mevsimler, özellikle baharın başlangıcı ve sonbaharın hüznü düşüşü, belirgin bir rol oynar. Şair, mevsimleri insan hayatının evreleriyle örtüştürerek bu temayı ustaca işler. Sonbaharı ve kışı, ayrılığın, giden veya biten bir aşkın acısıyla tasvir ederken, baharı ve yazı ise içinde umutların tazelandığı bir dönem olarak resmeder.

"Ve kış indirdi beyaz örtüsünü:

Bitti son sahnesi bir hoş masalın..." (Çınarlı, 1958)

mısralarına yer verdiği *Kış Duyguları* adlı şiirinde şair, kış mevsiminin "hoş bir masal"ı sonlandırdığını aktarır. Çınarlı, kış mevsiminin doğayı örtüsüyle kaplamasını, bir masalın son sahnesi olarak niteler. Bu benzetme, şairin mevsimleri sadece fiziksel değişimler olarak değil, aynı zamanda yaşamın dönemleri ve insanın duygusal evreleriyle birleştirdiğini gösterir.

Çınarlı'nın mevsimleri, duygusal tonları ve yaşamın döngüsüyle entegre etmesi, eserlerine derinlik ve anlam katmaktadır. Bu mevsimsel imgeler, şairin doğanın değişimlerini insan hayatının evreleriyle anlamlı bir bağlamda birleştirme yeteneğini yansıtmaktadır.

4. Mehmet Çınarlı'nın Şiirlerinde Hüzün ve Karamsarlık

Mehmet Çınarlı, Türk edebiyatının zengin mozaiklerinden biri olarak karşımıza çıkar. Şairin eserlerinde sıklıkla rastlanan hüznün ve karamsarlık teması, onun duygusal derinliklere olan özgün yaklaşımını yansıtır. Çınarlı'nın şiir evreninde gezen bu karanlık renkler, okuyucuları duygusal bir iç yolculuğa çıkarır.

"Artık unutmak istiyorum eski günleri,

Gitsin bütün bu hatıralar gölge etmeden.

Bir tatlı iz bırakmadı ruhumda hiç biri,

Bir şey götürdü -farkına vardım ki- her giden." (Çınarlı, 1958).

Neden adlı şiirinde şair, geçmişe dair bir kopuş arzusunun dile getirir. Çınarlı, hatıraların gölge etmeden gitmesini isterken, bu arzusuyla birlikte ruhunda bıraktıkları tatlı izleri arar. "Bir tatlı iz bırakmadı ruhumda hiç biri" ifadesi, geçmişe dair yaşanan deneyimlerin olumlu izler bırakmadığını vurgular. "Bir şey götürdü -farkına vardım ki- her giden" cümlesi, zamanla kaybolan her hatıranın ve ayrılığın şairin içinde bir şeyleri götürdüğünü anlamasıyla birlikte yaşanan kayıpların derin etkisini vurgular. Çınarlı, bu mısralarında geçmişin yükünden kurtulma arzusu ve zamanın getirdiği acıların izlerini sorgular.

"Sen sürmeden safasını hakkiyle bir günün

Bilsen ki en güzel çağı geçmekte ömrünün" (Çınarlı, 1958).

Şair, hüznünle işlediği dizelerinde yaşamın acı gerçekleriyle yüzleşir. Her bir mısra, zamanın acımasız ilerleyişi, aşkın hüsrani veya ayrılığın melankolisi gibi insanın temel duygusal deneyimlerine dokunur. Bu temalar, Çınarlı'nın kaleminden çıkan eserlerin özgülüğünü ve içsel zenginliğini belirler.

"Gülüm, biz akşama kaldık, güneş batıp gidiyor!

Zaman dedikleri çılğın, durup da beklemiyor!" (Çınarlı, 1995) mısralarına yer verdiği *Akşama Kaldık* şiirinde Çınarlı, zamanın acımasızca akıp gidişinin hüznünü işler. Zamanın durmaksızın ilerlemesi, şairin eserlerinde sıkça işlediği hüsrani ve melankoli temasının bir yansımasıdır. Çınarlı, bu metafor aracılığıyla zamanın hüznünü ve insanın bu akış içindeki çaresizliğini çarpıcı bir şekilde ifade eder.

"Çok şey için artık vakit geçti:

Fidanlar büyüzmez, duvar bitmez!

Tanrı çölde vermiş kısmetini,

Vazgeç, kimse görmez ve işitmez." (Çınarlı, 1995).

Şairin, *Bir Sel Alıp Götürmüş* şiirinde karamsar bir ton kendini gösterir. Çınarlı, *"Fidanlar*

büyümez, duvar bitmez!" ifadesiyle gelecekle ilgili umutların azaldığını ve başarıya ulaşmanın zorluğunu vurgular. "Tanrı çölde vermiş kismetini, vazgeç, kimse görmez ve işitmez" cümlesi ise şairin umutsuz bir durumda olduğunu düşündüğü anların izlerini taşır. Bu dizeler, Çınarlı'nın karamsarlık temalı şiirlerindeki derin düşünce ve hissiyatını okuyucuya aktarır.

"Durmadañ çırpmıyorsan da, bu gayret boşuna!

Yazma boş, söyleme boş, kaygı ve hiddet boşuna!" (Çınarlı, 1995). Karamsarlık, şairin bakış açısında bir dertleşme aracına dönüşür. Çınarlı'nın dizelerindeki bu karamsar ton, hayatın kaçınılmaz zorluklarına karşı bir yansıma gibidir.

"Baktıkça dertli yüzlere kalmaz sevince yer;

Gördükçe ağlayanları gülmek kolay değil." (Çınarlı, 1995).

Kolay Değil şiirinde şairin toplumsal konular hakkında da hüznü olduğu görülür. Mehmet Çınarlı'nın hüznü ve karamsarlık temalarını ele almak, sadece şairin duygusal dünyasını değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel çerçevesini de anlamamıza olanak tanır. Şiirlerindeki derinlik, okuyucuyu düşündürürken aynı zamanda insanlığın ortak duygusal bağlarını keşfetmeye yönlendirir.

5. Mehmet Çınarlı'nın Şiirlerinde Aile ve Çocuk

Mehmet Çınarlı'nın eserlerinde, çocuk sevgisi adeta bir dokunuşla işlenir. Şairin kaleminden çıkan mısralar, içerdiği samimi çocuk sevgisiyle okuyucuya naif bir duygu deneyimi sunar. Çınarlı, masumiyeti, merakı ve sevgiyi çocukların dünyasında özenle resmeder, eserleri aracılığıyla bu özel duyguyu okuyucularına aktarır. *Çocuklar* şiirinde şairin içinde barındırdığı çocuk sevgisi mısralara şu şekilde yansır;

"Beni hep esir ettiniz minicik ellerinizle;

Ne kaçmak elimden geldi, ne de karşı koyabildim.

Verecek cevabım varken en büyük hâkime bile

Sizin saf bakışlarınız önünde dilsiz kesildim." (Çınarlı, 1995).

Mehmet Çınarlı'nın duygusal derinliğiyle dokunduğu çocuk ve aile temalı şiirleri, şairin yaşamının önemli anlarına ışık tutarak zengin bir duygu evreni sunar.

Ankara'ya üniversite eğitimi için adım atan Çınarlı, özel hayatına burada devam eder. 1955 yılında Nuran Hanım ile kurduğu aile, şairin yaşamındaki en değerli köşe taşlarından biri olur. Şair, evliliklerinin meyvesi olan ilk kızları Oya'nın doğumunun verdiği mutluluğu *Küçük Prenses* şiiriyle anlatır;

“Senin o pek şeker gülümseyişin

Başka tat verdi bizim ömrümüze.” (Çınarlı, 2014).

Bu şiir, baba sevgisinin en saf ve içten haliyle bulunduğu bir eser olarak ön plana çıkar.

Hayat döngüsünün bir parçası olarak büyüyen kızı Oya evlilik kararı alır. Bu karar, Çınarlı'nın kalemine *"Beyaz Güvercine Dönmüş"* şiiriyle yansır;

“Beyaz gelinliği giymiş prensesim şimdi,

Beyaz güvercine dönmüş, nasıl uçup da gider.” (Çınarlı, 2014).

Bu şiirde, baba olarak duyulan buruk bir hüznün ile birlikte gurur ve mutluluğun karışımını hissedebiliriz.

Çınarlı'nın küçük kızı Bahar'ın yaşadığı bir anı, *Kara Gözlü* şiiriyle ölümsüzleşir. Şair, kızının başını bir yere vurup ağlaması üzerine duyduğu endişe ve sevgiyi bu şiirinde şu şekilde aktarmaktadır;

“Geliyor ağlayarak bir yere vurmuş kafacık:

Yine yardım dileyen eller uzanmış ufacak.

Gel melek yavru, bu kollar sana ömrünce açık.

Kara gözlerden akan yaşları sevsin babacık.” (Çınarlı, 1969).

1981 yılında Amerika'da dünyaya gelen ilk torunu, şairin hayatındaki yeni bir dönemin kapısını aralar. Bu sevinçli haberi telefonla öğrenen Çınarlı, uzakta olmanın duygusuyla kaleme aldığı *Uydular Verdi Doğum Müjdesini* adlı şiirinde, teknolojiyle iç içe geçmiş bir torun sevgisini ifade eder. Torununa ithafen yazdığı şiiri yalnızca bu şiirle de kalmaz.

“Sen büyürsün küçük Kaan çabucak,

Geçiyorken bu kadar hızlı zaman;

Şimdi keyfince çocuklaşmaya bak.” (Çınarlı, 1995)

mısralarına yer verdiği *Küçük Kaan* isimli şiirinde Çınarlı, torunu Kaan'a hayat tavsiyeleri vermektedir. Şair, makine yüksek mühendisi damadı Prof. Dr. Selçuk Yahşi'ye ithafen yazdığı *Makine ve Şiir* adlı eserinde ise torunu Kaan'ın büyüme süreciyle ilgili isteklerini şu şekilde belirtmektedir;

“Dilerim, hırsını alsın da senin,

Yürüsün, sen gibi, kendinden emin.

Fakat, ne olsa, şu Mehmet dedenin

Pek de yan bakmasın şiirlerine!” (Çınarlı, 1995).

Bu dizelerde görüldüğü üzere Çınarlı, torunu Kaan'ın bir *“makine”* gibi büyümesindenense;

duygu yüklü bir çocuk olarak yetişmesini ve şiirden uzak büyümemesini dilediğini satırlara dökmektedir. Bu sebeplerden şairin bu şiirleriyle didaktik şiir örnekleri verdiği de düşünülebilir. “Didaktik şiir, belli bir düşünceyi aşlamak ya da belli bir konuda öğüt, bilgi vermek, ahlaki bir ders çıkarmak amacıyla öğretici nitelikte yazılan, duygu yönü zayıf şiir türüdür” (Dilçin, 2019: 397).

1984 yılında 29 yıllık evlilikleri sona erer ve küçük kızları Bahar tıp fakültesini tamamlar. Hayatın bu evresinde, *Uçurma Vaktidir* şiiriyle, kızının kendi yuvasını kurma zamanı geldiğinde hissettiği duygusal karmaşayı dile getirir;

*“Uçurma vaktidir artık ikinci yavru kuşu
Bizim yıkık yuvamızdan dualarımla bu an.
Hayırlı, mutlu, şen olsun kanatlanıp uçuşu;
Işıklı bir yuva kursun çiçekli dallardan.”* (Çınarlı, 1995).

1987 yılında gerçekleştirdiği ikinci evliliği, Gönül Kayra Hanım ile olan birlikteliğinin sonucudur.

*“Bir ay doğuyor ufkuma, Yarabbi şükür.
Aydınlığı her saniye artar görünür.
Lûtfeyle de nûrunda yıkansın gönlüm:
Hep bekleyerek, özleyerek geçti ömür.”* (Çınarlı, 1995)

Bir Ay Doğuyor şiiri, bu yeni başlangıcı anlatarak aşkın ve birlikteliğin güzelliklerini yansıtır.

*“Gülüm, sabahlarımdan gülüşün eksilmesin.
Sevincini kaygılar, üzüntüler silmesin.”* (Çınarlı, 1995)

Gönül Kayra Hanım'a ithafen yazdığı *Gülüşün Eksilmesin* adlı şiiri, şairin sevgi dolu bir evlilik hayaliyle örülüdür.

Bu Son Ayrılıktır şiirini Çınarlı, annesinin vefatı üzerine kaleme almıştır. Çınarlı, küçük yaştan itibaren öğrenim hayatını ailesinden uzakta sürdürdüğü için annesiyle sık görüşmemiştir.

“Dünyanın bu bitmez hay huyu içinde

Sana sevgimizi pek gösteremedik.” (Çınarlı, 1995) mısralarında şair, annesiyle sık görüşmemekten duyduğu pişmanlığı ve hüznü okuyucuya hissettirmektedir.

Çınarlı, *Üçüncü Kuşak* adlı şiirinde alt kuşağına olan temennilerini ve aralarındaki kuşak farkına değinmektedir. Yaş almış olmanın mutluluk getirmediğini fakat torunlarına duyduğu sınırsız sevgiyi mısralarına şu şekilde yansıtmaktadır;

“Dede ve nine olmaktan pek sevinçli sayılmazken

Bu sınırsız sevgi nedir içimizde size karşı?” (Çınarlı, 1995).

Mehmet Çınarlı'nın yaşamından ilham alan bu şiirler, aile bağları, sevinçler, ayrılıklar ve yeni başlangıçlar aracılığıyla insan duygularına dokunarak okuyucularını etkileyen bir şiir evreni sunar.

6. Mehmet Çınarlı'nın Şiirlerinde Mutluluk ve Sevinç

Mehmet Çınarlı, Türk edebiyatının seçkin şairlerinden biri olarak, eserlerinde insan duygularına derin bir içtenlikle seslenen bir sanatçıdır. Şairin kaleminden dökülen dizeler, özellikle mutluluk ve sevinç temalarını işleyerek, okuyucuları duygusal bir yolculuğa sürükler. Çınarlı'nın kaleminden yansıyan içsel zenginlikleri anlamak, onun mutluluk ve sevinçle ilgili anlamlı düşüncelerini edebi bir perspektiften değerlendirmemize olanak tanıyacaktır. Şairin *Mutluluk* adlı şiiri bu duyguyu en iyi yansıtan şiirlerindedir;

“Şimdi dertler, sıkıntılar o kadar tesir etmiyor.

Şu keder yüklü dünyanın kahrı çekilir geliyor.

Bir mutluluk binası ki yavaş yavaş yükseliyor:

Gönül harcında binanın, gönül temelinde şimdi.” (Çınarlı, 1995).

Hayatta yaşama sevinci ve mutluluk, umut duygusuyla sıkı sıkıya örülüdür. Şairin şiirlerinde bu sıkı bağ karşımıza çıkmaktadır:

“Gerçek hayali aştı, ufuklar uzak değil.

En olmaz isteklere uzanmak yasak değil.” (Çınarlı, 1995) dizeleriyle Gerçek Hayali Aştı adlı şiirinde şairin umut dolu iç dünyasına şahit oluruz. Mehmet Kaplan, şairin bu şiiri için şu yorumda bulunur: “Aşk duygusu insanları bir masal kahramanı yapar ve dünyanın katı nizamını değiştirir. İnsan bu duygu ile uzak ufukları yakın, mümkün olmayan şeyleri mümkün sanır” (Kaplan, 2018: 535). Umut, içsel bir güç olarak ekilen tohumların, sabırla beklenen bir hasatın ve hayal edilen başarıların nihai meyvesini görmeye dönüşen kudretli bir duygudur. Bu duygu, şairin “Avuntu” şiirinde de karşımıza çıkar;

“Ektiğim tohumları yeşermiş görüyorum;

Diktiğim fidanların açılan gülleri var.” (Çınarlı, 1995).

Şair, mutluluk ve sevinç temasını işlerken, insanın yaşamındaki güzelliklere odaklanır. Dizelerinde, sevgi, umut ve coşkuya sıklıkla yer veren Çınarlı, günlük hayatın sıradan anlarını bile büyülü birer deneyim hâline getirir. Böylece lirik şiir türüne güzel örnekler verdiği de söylenebilir. “Lirik şiir, içten gelen heyecanları coşkulu bir dille anlatan

duygusal şiir türüdür" (Dilçin, 2019: 395). Onun eserlerinde yankı bulan bu olumlu duygular, okuyucuyu içsel bir yolculuğa çıkarır.

"Bütün endişeler uzakta bugün,

Ölüm de olsa düşünmem yarını;

Nasıl isterse savorulsun, dökülsün

Bırak gülüm, bırak da saçlarını." (Çınarlı, 1958)

"*Nasıl İsterse*" şiirinde yer verdiği bu dizeler, şairin yaşadığı anın tadını çıkarma çağrısını aktarır, ölümle bile ilgilenmeden anın güzelliğine odaklanmayı vurgular. Şair, endişelerin geride bırakılması ve anın içinde kaybolmanın önemine dair bir çağrıda bulunur, yaşamın güzelliklerini keşfetmeye odaklanır.

"Kurtuldu nihayet kafesinden

Gönlüm hiçe saymakta cihanı.

'Ruhumda bahar açtı' sesinden

Gelmekte olan meyve zamanı." (Çınarlı, 1958).

Salıncak adlı şiirinde ise şair, kafesin sınırlarından kurtulmanın getirdiği özgürlüğü aktarır ve bu durum onun şiirinde içsel bir değişimi simgeler. "*Ruhumda bahar açtı*" ifadesi, şairin iç dünyasında yeni bir başlangıcı ve geleceğe umutlu bir bakışı anlatır. "*Gelmekte olan meyve zamanı*" ise bu içsel dönüşümün olumlu sonuçlarının yaklaştığını ifade eder.

Mehmet Çınarlı'nın mutluluk ve sevinç temalarını işlediği şiirleri, güzelliklere odaklanarak yaşamın anlamını vurgular. Şair, mutluluk, yaşama sevinci ve umutla dolu eserleriyle okuyucuyu etkiler. Anın tadını çıkarma çağrısı, endişeleri geride bırakma ve yaşamın güzelliklerini keşfetme vurgusu, Çınarlı'nın eserlerinde belirgin bir şekilde kendini gösterir.

SONUÇ

Mehmet Çınarlı, Türk edebiyatının Cumhuriyet sonrasındaki önemli kalemlerinden biridir. Hisar Topluluğu'nun kurucusu olarak, sadece edebi çevresine değil, genel olarak Türk edebiyatına derin izler bırakmış bir şair ve yazardır. Edebiyat dünyasına ilk adımını 1943 yılında kaleme aldığı *O Yer Ki* adlı şiiriyle atmış ve bu eseri Çınaraltı dergisinde yayımlanmıştır. Hisar Dergisi kurulmadan önce, *İlgaz*, *Çınaraltı*, *Türk Yurdu*, *Türk Dili*, *Türk Edebiyatı*, *Yedigün*, *Kültür ve Sanat*, *Yarımay* gibi birçok dergide de eserleri yayımlanmıştır.

Çınarlı, gelenekle modernite arasında bir bağ kurma konusunda oldukça önemli bir isimdir. Geleneksel Türk şiirinin zengin geleneğine bağlılığını vurgulayarak, Türk edebiyatının milli kimliğini koruma ve geliştirme amacını taşır. Batı etkisi altında kalma

noktasında ise özgün ve milli bir dilin kullanılması gerekliliğini savunur. Bu bağlamda eserlerinde anlaşılır, yalın bir dil kullanmayı tercih eder.

Şair, küçük yaşta ailesinden ayrılmasının yaşamında bıraktığı gurbet izini şiirlerinde derinlemesine işler. Bu temayı işlediği şiirlerinde yalnızlık hissi de görülür. Aşk, Çınarlı'nın şiirlerinde bir diğer öne çıkan temadır. İki evlilik yapmış olan şair, aşkın hem mutluluk verici hem de hüznü dolu yanlarını işlemiş, bu evrensel duyguyu özgün bir bakış açısıyla ele almıştır.

Tabiat teması da Çınarlı'nın şiirlerinde öne çıkan bir diğer unsurdur. Mevsimleri insan yaşamının birer yansıması olarak kullanarak, ilkbaharı başlangıç ve umut, sonbaharı ise bitiş ve hüznü ilişkilendirir. Şair, doğanın döngüsünü kendi yaşam döngüsüyle özdeşleştirir.

Çocuk ve aile teması, şairin özel yaşamının yanı sıra genel insanî ilişkilerle olan duyarlılığını da yansıtır. Kızlarına, torunlarına, annesine, eşine hatta damadına yazdığı şiirlerinde içten bir dil kullanır.

Mehmet Çınarlı'nın şiirlerinde işlediği mutluluk-sevinç ve hüznü-karamsarlık temaları, yaşamın gerçekçi ve derin yönlerini etkileyici bir şekilde yansıtmaktadır. Şair, mutluluk ve sevinç temalarını işlediği eserlerinde, yaşamın güzelliklerine odaklanır. Mutluluk, yaşama sevinci ve umut dolu şiirleriyle okuyucuyu etkilemeyi başaran Çınarlı, anın tadını çıkarma çağrısı yaparak endişeleri geride bırakma ve yaşamın güzelliklerini keşfetme vurgusunu belirgin bir şekilde ortaya koyar.

Hüznü ve karamsarlık temalarının hâkim olduğu şiirlerinde, sadece şairin duygusal dünyasını değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bağlamı da görmek mümkündür. Şiirlerindeki derinlik, okuyucuyu düşündürürken insanlığın ortak duygusal bağlarını keşfetmeye yönlendirir. Hüznü dolu dizeleriyle toplumsal meselelere ve insan ilişkilerine dokunan Çınarlı, duygusal yoğunluğuyla okuyucunun iç dünyasına dokunur.

Gelenek ile moderniteyi başarıyla birleştiren Mehmet Çınarlı, Türk edebiyatının öne çıkan isimlerindedir. Eserlerindeki etkileyici dil ve anlatım tarzıyla yaşamın karmaşıklığını ve duygusal zenginliklerini okuyucuya başarılı bir şekilde aktarmıştır. Çınarlı'nın kalemi, hem edebiyat dünyasının zenginliğine hem de insan ruhunun derinliklerine dokunarak Türk şiirine önemli bir katkı sağlamıştır.

KAYNAKÇA

Akengin, Yahya (2024), "*Çınarlı ve Hisarlı*" **Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi**, 52 (605), 15-17.

Aktaş, Şerif (2009), "**Şiir Tahlili Teori – Uygulama**", Akçağ Yayınları, Ankara.

Bulut, Ali (1991), "*Mehmet Çınarlı Hayatı – Eserleri – Sanatı*" **Ondokuz Mayıs Üniversitesi**

Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), Samsun.

Bulut, Ali (1991), "*Türk Şiirinde En Çarpıcı Değişmeyi Yapan Garip Akımına İlk Sistemli Tepki: Hisarcılar*", **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 6(1), 5-23.

Çınarlı, Mehmet (1958), **Güneş Rengi Kadehlerle**, Mars Matbaacılık, Ankara.

Çınarlı, Mehmet (1969), **Gerçek Hayali Aştı**, Hisar Yay., Ankara.

Çınarlı, Mehmet (1974), **Bir Yeni Dünya Kurmuşum**, Hisar Yay., Ankara.

Çınarlı, Mehmet (1995), **Güzelliklere Doymam**, Ecdâd Yay., Ankara.

Çınarlı, Mehmet (2014), **Gülüm**, Cinius Yay., İstanbul.

Dilçin, Cem (2019), **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Emiroğlu, Öztürk (2009), "*Kaynağını Gelenekten Alan Hisarcılar*", **Journal of Turkish Studies**, 4(1-2), 1309-1331.

Kacıroğlu, Murat (2001), "*Mehmet Çınarlı'nın Sanat ve Edebiyat Yazıları*", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yüksek Lisans Tezi), Erzurum.

Kaplan, Mehmet (2018), "*Gerçek Hayali Aştı. M. Kaplan Şiir Tahlilleri-2*", **Cumhuriyet Devri Türk Şiiri**, Dergâh Yay., İstanbul.

Özer, Hanife (2002), "*Mehmet Çınarlı Edebî Şahsiyeti ve Şiirleri*", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Peler, Müzeyyen (2016), "*Türk Edebiyatının Köklü Çınarı: Mehmet Çınarlı*", **International Journal of Humanities and Education**, 2(2), 3-33.

Tural, Sadık (1985), "*Şiir Geleneğimiz İçinde Çınarlı Gerçeği. M. Çınarlı*", **Güzelliklere Doymam**, Ecdâd Yay., Ankara.